

В. Г. Кононович,
здобувач кафедри наглядово-профілактичної діяльності
Національного університету цивільного захисту України,
м. Харків

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ПОСЛУГ

Здійснено аналіз специфіки державного регулювання сфери фізкультурно-спортивних послуг, розробки державних програм з розвитку фізичної культури та спорту, та підвищення рівня здоров'я нації. Розглянуто формування основних програм в напрямку підвищення рівня фізичної активності і дієздатності населення.

Ключові слова: фізична культура, спорт, органи управління.

Фізична культура і спорт як соціальний інститут і специфічний вид діяльності, спрямований на відтворення основної продуктивної сили суспільства – людину, зазнає нині глибоких якісних, кількісних і структурних перетворень. Перехід до ринкових стосунків породив безліч проблем у цій сфері послуг.

Спад, що відбувся в розвитку фізкультурного руху, і згортання у деяких регіонах України масового спорту, обумовлені щорічним скороченням кількості спортивних споруд, використанням спортивних баз не за призначенням, відтоком провідних фахівців і учених в зарубіжні спортивні клуби і наукові установи, може привести до тяжких соціальних наслідків.

Наразі стратегічною метою державного реформування фізичної культури і спорту визначається підвищення рівня здоров'я населення; підтримка високої працездатності людей; профілактика різних соціальних явищ; реалізація забезпечення конституційної гарантії права громадян на рівний доступ до занять фізичною культурою і спортом, а розвиток спортивної інфраструктури дає приплив нових робочих місць, сприяє створенню видовищної індустрії, та має великий економічний ефект.

Проблеми управління сферою фізичної культури і спорту розглянуті в роботах таких вітчизняних учених, як В. Гузар. Ю. Довгенько, М. Дутчак, В. Жуков, В. Затилкін. В. Куделко, М. Олійник. В. Платонов, Ю. Шкретій та

ін. Ці питання частково розглянуті в роботах зарубіжних фахівців, таких як С. Амстронг, В. Андрефф, М. Брюн, А. Кларк, Д. Мюсслер, В. Ритнер, Ф. Шааф, До. Хайнеман та ін.

Метою статті є аналіз системи соціально-економічного державного регулювання сфери фізкультурно-спортивних послуг

Фізична культура і спорт, як соціально-культурне явище, окрема галузь людської діяльності, останнім часом набуває надзвичайно великого значення для держави, суспільства, окремого індивіда. В умовах глобальних трансформацій соціально-економічної системи нашої країни потребують докорінного перегляду організаційно-змістові, теоретичні, методичні засади організації державного управління сферою фізичної культури і спорту. На думку багатьох дослідників управлінсько-організаційних основ діяльності галузі, першочергового розв'язання вимагають питання, пов'язані з переосмисленням ролі та місця держави, місцевого самоврядування, громадських організацій та установ у розвитку та підвищенні ефективності діяльності галузі фізичної культури і спорту. Не викликає заперечень той факт, що рівень розвитку фізичної культури і спорту знаходиться в певній залежності від організаційної злагодженості управлінського механізму, який скеровує поступальний розвиток галузі завдяки взаємодії і чіткому розмежуванню повноважень державних органів влади, проведенню чіткої програми дій щодо провадження державної політики з її розвитку, визначення місця та ролі громадських організацій у цих процесах. Сучасні тенденції розвитку галузі свідчать про наявність інтеграційних процесів, які спрямовані на приведення у відповідність вітчизняних управлінських стандартів і норм сфери фізичної культури і спорту до рівня провідних країн світу. Успішний розвиток державного управління фізичною культурою і спортом, соціально-економічних та правових основ в галузі визначальною мірою залежить від вивчення та узагальнення передового світового досвіду. Процес регулювання сфери фізичної культури і спорту охоплює наступні напрями: прогнозування розвитку; розробка цільових програм, встановлення соціально-економічних

нормативів; забезпечення виконання планових заходів. Початком розробки програми є формулювання мети, яку треба досягти в осяжному майбутньому. У загальному вигляді мета розвитку фізичної культури і спорту передбачає підвищення рівня фізичної активності і дієздатності населення, зростання "капіталізації" людського ресурсу. Звертається особлива увага на ресурсне забезпечення мети, узгодження дій виконавців і адміністраторів[3].

Значні зміни в організації фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи завжди пов'язані, передусім, з увагою держави до цих питань, поліпшенням матеріально-спортивної бази і кадрового забезпечення. Одним із загально прийнятих засобів досягнення ефективності економіки є інвестиції в людину. Економічна безпека фізичного здоров'я припускає певну самостійність сфери фізичної культури і спорту і ґрунтується на тому, що здоров'я як природний, генетичний чинник, є слабо відтворним ресурсом формування людського капіталу, ціна якого в громадському розвитку далі незмінно зростатиме. Як економічний ресурс потенціал фізичного здоров'я повинен відтворюватися й оцінюватися нарівні з усіма матеріальними цінностями.

Нова парадигма розвитку у сфері фізкультурно-спортивних послуг вимагає встановлення суспільно значущих цілей, формування економічної оцінки і критеріїв розвитку фізкультурно-спортивного руху, мотивації людей до занять фізичною культурою і спортом разом з мотивацією якісної праці працівників названої сфери, нових підходів до економічного регулювання надання фізкультурно-спортивних послуг, підвищення інвестиційної привабливості фізичної культури і спорту, пошуку ефективних джерел фінансування цієї сфери. Ефективність використання фінансових інструментів у сфері фізичної культури і спорту обумовлюється тим, що вони набагато легше піддаються регулюванню з боку державних органів, чим кредитно-грошові, оскільки знаходяться в полі безпосереднього впливу держави. Бюджетні, податкові і інвестиційні регулювальники впливають на об'єктивні умови інвестування, на психологію населення, створюючи певну упевненість в майбутньому, а також на процес виробництва послуг. Фінансове регулювання

не зачіпає суті процесу накопичення в умовах ринку, зберігаючи за приватним сектором інвестиційні рішення, оскільки впливає переважно на сферу звернення і фінансових зв'язків, і вже опосередковано на процес виробництва.

Аналіз досліджень, що проводяться в розвинених країнах в області спорту показує, що основна спрямованість в діяльності спортивних організацій в перші два десятиліття XXI ст. буде пов'язана з підвищенням уваги держави до спорту, особливо до спорту вищих досягнень і масового спорту, у зв'язку з демографічними змінами у складі населення. Підтримка фізичної культури і спорту здійснюється двома основними методами, по-перше, прямим регулюванням шляхом фінансування заходів і фізкультурно-спортивних структур, по-друге, непрямим регулюванням через створення умов для ефективного функціонування фізкультурно-спортивних структур і споруд [1].

Основні недоліки і проблеми державного регулювання пов'язані із спробами ставити і вирішувати принципово нові завдання, використовуючи старі методи і принципи централізованого управління, які не дають потрібних результатів.

Перерахуємо найбільш важливі проблеми державного регулювання фізичної культури і спорту :

- відсутня системність і послідовність в реалізації намічених заходів;
- не створена система моніторингу розвитку сфери фізкультурно-спортивних послуг;
- механізми ухвалення рішень змінилися трохи;
- міжвідомче узгодження стратегічних завдань фізкультурно-спортивної політики залишається слабким, незважаючи на зусилля, що робляться, із створення нових координуючих структур;
- важливість фізичної культури і спорту для формування людського капіталу на федеральному рівні в цілому тільки декларується. Через це залишається немало невирішених проблем в області формування загального середовища, сприятливого для розвитку цієї сфери [2].

Аналіз тенденцій розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні показав, що відсутність обґрунтованої концепції управління не дозволяє сфері реалізовувати її соціально-економічні функції. Сучасна система управління сферою фізкультурно-спортивних послуг повинна ґрунтуватися на концепції, що включає оптимальне поєднання наступних основних елементів: організаційні структури, економічні методи регулювання, інформаційні системи, підготовку висококваліфіковані кадри. До найважливіших характеристик управління належить прозорість управлінських процедур. Під прозорістю управлінських процедур у сфері фізичної культури і спорту розуміється: чіткість функцій органів управління фізичною культурою і спортом; відкритість підготовки і реалізації рішень у сфері управління фізичною культурою і спортом; доступ до інформації про функціонування і розвиток фізичної культури і спорту.

Прозорість означає, що заходи держави у сфері фізкультурно-спортивних послуг можна оцінити і проаналізувати з різних точок зору, які ведуть до можливості вдосконалення управлінських процедур і ефективнішого використання ресурсів. Доступність інформації і наявність порівнянних індикаторів дозволяє виявити фізкультурно-спортивні послуги, що неефективно надаються. Важливим інструментом підвищення ефективності управління є використання програмного підходу. Дослідження регіональних програм розвитку фізичної культури і спорту показало, що незважаючи на окремі позитивні моменти, ситуація далека від бажаної і обумовлює необхідність коригування політики, починаючи з концепції функціонування фізичної культури і спорту. Основний потенціал розвитку сфери фізкультурно-спортивних послуг знаходиться в координації і об'єднанні ресурсів, наявних на державному і місцевому рівнях управління [5]

Таким чином, підвищення ефективності управління має супроводжуватися посиленням ролі державних органів управління в таких напрямках: координація зусиль різних суспільств, установ, відомств і тому подібне, що працюють у названій сфері; сприяння розвитку механізмів

самоорганізації у сфері фізкультурно-спортивних послуг; реалізація принципу субсидіарності через передачу функції ліцензування деяких видів діяльності, нагляду на ринку фізкультурно-спортивних послуг регіональним органам управління; передача на аутсорсинг функції моніторингу фізичної підготовленості різних груп населення, ведення реєстрів спортивних споруджень різних форм власності, будівництва спортивних споруд, страхового забезпечення тих, що займаються фізичною культурою і спортом; закріплення процедур виконання необхідних функцій в адміністративних регламентах; закріплення стандартів якості надання фізкультурно-спортивних послуг [4].

Підвищення ефективності управлінської діяльності – одне з основних завдань управління розвитком фізичної культури і спорту. Регіональна концепція розвитку ґрунтується на істотності ролі держави в життєдіяльності суспільства. Принцип "втручання" держави, що склався в громадському житті, припускає у сфері фізичної культури і спорту, що держава бере на себе відповідальність і зобов'язання по її розвитку. Завдання і програми розвитку фізичної культури і спорту на регіональному рівні повинні узгоджуватися з державними органами при незмінній пошані автономії регіональних структур і спортивних організацій. Партнерство між державою і спортивним рухом призводить до формування загального курсу національної політики. Форми, методи і напрями розвитку сфери фізкультурно-спортивних послуг, механізми досягнення результатів, управлінські технології мають бути предметом компетенції регіональних структур управління фізичної культури і спорту. Успішне функціонування сфери фізичної культури і спорту на регіональному рівні в сучасних умовах вимагає активного використання принципово нових форм і методів управління, адекватних суті ринкових соціально-економічних структур.

Список використаних джерел

1. *Кухтій А. О.* Організаційні основи розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні впродовж ХХ століття : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. : 24.00.02 / А. О. Кухтій. – Львів. держ. ін-т фіз. культури. – Л., 2002. – 20 с.

2. *Леонова А. О.* Ефективність державного управління в контексті євроінтеграції України : навч.-метод. посіб. / А. О. Леонова, В. П. Давидова, О. О. Новачук. – К. : ДПА України, 2007. – 390 с.

3. *Ошина О. В.* Образовательная система подготовки студентов вузов к здоровому образу жизни : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ольга Викторовна Ошина. – СПб., 2006. – 209 с.

4 *Овчинникова М. Н.* От азбуки движений к культуре здоров'я / М. Н. Овчинникова, В. В. Ткаченко // Фізичне виховання – здоров'я студентів : матеріали наук.-метод. конф. – Донецьк : ІПШ «Наука і освіта», 2003. – С. 171-172.

5. *Тимушкин А. В.* Физическая культура и здоровье : [учеб. пособие] / А. В. Тимушкин, Н. Н. Чесноков, С. С. Чернов. – М. : СпортАкадемПресс, 2003. – 139 с.

Kononovych V. H. State regulation of physical culture and sport services.

The analysis of specific of government control of athletic-sport service business, state program developments, is done on development of physical culture and sport, and increase of health of nation level. Forming of the main programs is considered in the direction of increase of level of physical activity and capability of population.

Key words: physical culture, sports, controls.

Кононович В. Г. Государственное регулирование сферы физкультурно-спортивных услуг.

Сделан анализ специфики государственной регуляции сферы физкультурно-спортивных услуг, разработки государственных программ по развитию физической культуры и спорта и повышению уровня здоровья нации. Рассмотрено формирование основных программ в направлении повышения уровня физической активности и дееспособности населения.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, органы управления.